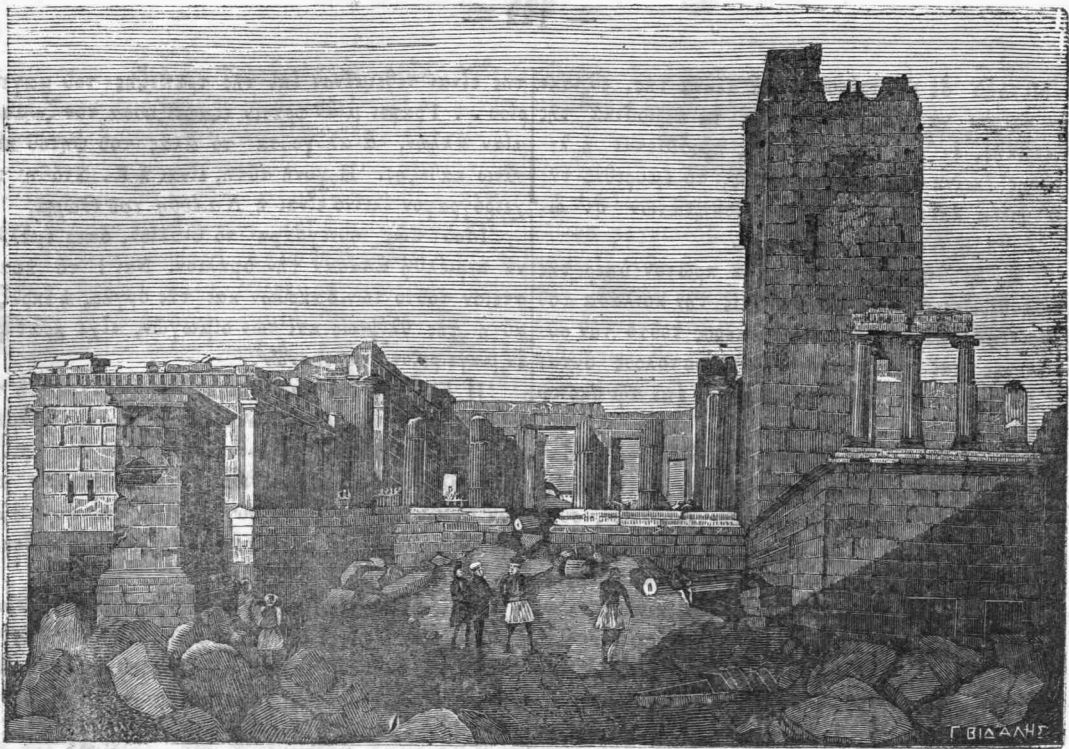

ΕΥΤΕΡΙΗ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ

Φυλλάδ. 54.

Τόμος. Η'.

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, ΤΗΝ 1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1855.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Η ΚΑΛΥΒΗ ΤΟΥ ΘΩΜΑ.

Υπό τῆς Κ. Ἀρριέτης Βηχέρς Στόβης.

Ἡ *Καλύβη* τοῦ γέρω *Θωμά* (Uncle Tom's cabin) ἀκριβῶς πρὸ ἐνός ἔτους ἐνσχόλει εἰσέτι καὶ κατέπληττεν ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην, ἀφοῦ πρῶτον συνεκίνησε τὴν Ἀμερικὴν.

Ἄν καὶ θραδέως, ἀλλὰ δὲν κρίνομεν ἄσκοπον νὰ εἰπωμεν καὶ ἡμεῖς διὰ τοὺς Ἕλληνας ἀναγνώστας καὶ μάλιστα διὰ τὰς εὐαίσθητους καὶ φιλομούσους ἀναγνώστριάς μας πρὸς δόξαν τοῦ θελκτικοῦ φύλου τῶν, ὀλίγα τινα περὶ τῆς συγγραφῆς καὶ τοῦ συγγραμματος.

Ὁ Πάππος τῆς Κ. Στόβης (Stowe) ἦτο σιδηρουργός. ἔχει δέ, κατὰ περιοδικόν, δώδεκα ἀδελφοὺς, ὧν οἱ μὲν ἐννέα εἰσὶ πρεσβύτεροι διαμαρτυρούμενοι, οἱ δὲ ἄλλοι ἔμποροι ἢ δικανικοί.

Ἡ συντάξασα τὴν *Καλύβην* τοῦ *Θωμά* Ἀρριέτη εἶναι ἡ εὐειδέστερα τῆς οἰκογενείας τῆς, οἰκογενείας ἥτις ἄλλως τε δὲν διακρίνεται ἐπὶ καλλονῇ. Ὁ ἀρχηγός τῆς οἰκογενείας ὁ δόκτωρ Λύμων Βήχερος (Beecher) ὑπάρχει ὀνομαστός ἐν Ἀμερικῇ. Εἶναι φιλόανθρωπος τις ἰδιότυπος. Αἱ ἀπαντήσεις του, ὅπως καὶ αἱ διδασκαί του, εἰσὶ περιώνυμοι.

Ἡ Ἀρριέτη Βηχέρου, μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ γάμου τῆς, εἶχε σχολεῖον εἰς Κιγκινάτν, μετὰ τῆς ἀδελφῆς τῆς Αἰκατερίνης, γνωστῆς, πρὸ τῆς ἄλλης, διὰ τῶν λόγων τῆς καὶ τῶν ἐπιστολῶν τῆς περὶ ἀγωγῆς.

Γενομένη Κυρία Στόβη, διὰ τῆς ὑπανδρείας τῆς μετὰ τοῦ πρεσβυτέρου τούτου, ἡ Ἀρριέτη ἐξηκολούθησε χρόνον ἔτι τινα νὰ ἔχῃ τὸ σχολεῖόν τῆς, ἐνῷ ὁ σύζυγός τῆς ἐδίδασκε τὴν ἱερογραφικὴν φιλολογίαν. Ἀλλ' ἀφῆκε τέλος τὸ διδασκαλικὸν ἔργον τῆς χάριν τῶν μητρικῶν καθηκόντων τῆς, γεννηθέντων αὐτῇ πολλῶν παιδίων, ὧν οἱ τέσσαρες ἢ πέντε ζῶσιν εἰσέτι πρὸς εὐτυχίαν τῆς, καὶ ἀφοῦ τῇ ἐνέπνευσαν τοσαύτας ὥραϊας σελίδας.

Μεταξὺ δὲ ἀνατρέφουσα τὰ τέκνα της, εὗρισκε τὸν καιρὸν νὰ γράφῃ ἄρθρα εἰς τὰ περιοδικὰ τῆς Ἀμερικῆς, ἐν οἷς ὅμως οὐδόλως προδίδεται ἡ λεπτότης ἐκείνῃ τῆς παρατηρήσεως, τὸ ἐμβριθὲς τῆς ἀναλύσεως καὶ τὸ ἄβρὸν τῶν αἰσθημάτων δι' ὧν ἐδοξάσθη ἡ *Καλύβη τοῦ Θωμᾶ*.

Ἡ Κ. Στόδη ἐνεπνεύσθη κατὰ πρῶτον ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν *Μαύρων* εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Μεσσισιππὶ. Συνώδευσεν εἰς τὸ μέρος τοῦτο τὸν σύζυγόν της καὶ τὸν πατέρα της, ἀποστόλους ὄντας τῆς καταργήσεως τῆς δουλείας καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ μεταβάντας.

Ἡ Κ. Ἀρρίεττ ἦν παρούσα εἰς ὅλας τὰς διδασχάς των, εἰς τὰς ὁποίας ἐλάμβανε καὶ αὐτὴ μέρος, γράφουσα ὑπὸ τὴν ὑπαγόρευσιν τῶν γεγονότων, συλλέγουσα διὰ τῶν ἰδίων ὁμμάτων της, καὶ ἐντὸς τῆς καρδίας της ἀποταμιεύουσα τὰς τλαιπωρίας τῶν *Μαύρων* καὶ τὰς ἐμότητας τῶν λευκῶν, συνθρηνοῦσα μετὰ τῶν τέκνων, τῶν ἀρπαζομένων ἀπὸ τὰς μητρικάς ἀγκάλας, μετὰ τῶν χωριζομένων ἀπὸ τοὺς συζύγους τῶν γυναικῶν, μετὰ τῶν κυρίων οὔτινες ἐδάκρυον ἐπὶ τοῖς παθήμασι τῶν ἰδίων ἀνδραπόδων των· καὶ τέλος ἔχουσα ἐνώπιόν της τοὺς Καλέϊ, τοὺς Λύκερ, τοὺς Αἰγρη, τοὺς Χέρρις, τοὺς Σέιλντ, τοὺς Βέρν, τοὺς Σαιντ—Κλάρ, τὸν Γεώργιον, τὴν Ἑλίζαν, τὴν Χλόην, τὴν Εὐαγγελίνην, ἥτοι ὅλους τοὺς τόπους καὶ ὅλα τὰ πρόσωπα, ὅλους τοὺς τυράννους καὶ ὅλα τὰ θύματα, ὅλους τοὺς δαίμονας καὶ ὅλους τοὺς Ἀγγέλους τοῦ *Γερωθωμᾶ*.

Ἐντούτοις οἱ ἀπόστολοι τῆς δουλείας, ἡττηθέντες ὑπὸ τῆς ἐγγλωττίας τῶν αἰδεσιμοτάτων *Βηχέρου* καὶ *Στόδη*, ἐπέβαλον αὐτοῖς ἡμέραν τινὰ σιωπῆν, ἐγείροντες κατ' αὐτῶν ὄχλον μέθυσον πυρπολήσαντα τὸ κατόστημά των.

Δύναται τις νὰ φαντασθῇ τὴν ἀπόγνωσιν τῆς Κ. Ἐρρίεττ, ὅτε εἶδε καταστραφέν τὸ ἐπιχειρήμα τῆς οἰκογενείας της, τὸ τοιοῦτον εὐγενὲς καὶ ἱερὸν συμφῶνως τῇ πεποιθήσει της. Τότε δὴ τότε ἔλαβε τὸν κάλαμον φωνήσας τὸ τῆς *Μηδείας*.

Κατὰ τοσοῦτων καθ' ἡμῶν ἐχθρῶν, τίς πλέον μένει;

Μόνη ἐγώ. Τοῦτο ἀρκεῖ! . . .

Καὶ τῶντι κραταιότερος, τρομερώτερος καὶ ἐγγλωττότερος παρὰ πάσας τὰς διδασχάς, ὁ *Γερωθωμᾶς* ἐκ τῆς ψυχῆς ἀνέθωρε τῆς ἐμπνευσμένης ταύτης γυναικός.

Βλέπετε τὸν οἰκίσκον τοῦτον τὸν κείμενον εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, ἀπέχοντα δὲ βήματά τινα τοῦ πυρποληθέντος ναοῦ; Ἐκεῖ κατέφυγεν ὁ δόκτωρ *Βηχέρ* καὶ ὁ Κ. καὶ ἡ Κ. Στόδη, μετὰ τὸν θρίαμβον τῶν ἐχθρῶν των. Ἐκεῖ ζῶσιν, ἐν λιτότητι, ἐκ των μετρίων ἀποδοχῶν των. Εἰσέλθετε εἰς τὸ μαγειρεῖον τῆς ἀγροτικῆς οἰκίας. Ἰδετε τράπεζαν μετριωτάτην. Παιδίσκη τις καθαίρει ὄσπρια. Κυρία τις πενιχρότατα ἐνδεδυμένη ἐπιστατεῖ τῆς ὑπηρετίας καὶ τῆς ἐργασίας της, ἥ δὲν ἀπαξιοῖ νὰ μετέχη ἐκ διαλειμμάτων, Ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτῆς κεῖνται δύο φύλλα χαρτίου καὶ τὸ μελανοδοχεῖον

της εἶναι θεθεμένον ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ μαγειρίου. . . Γράφει μίαν φράσιν ἐξαφρίζουσα τὸν ζῶμον, μίαν ἄλλην, ἀναλογούσα τὸ ἄλμα τοῦ ψητοῦ καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἡ γυνὴ αὕτη, εἶναι ἡ Κ. Στόδη· τὸ χειρόγραφον ἐκεῖνο εἶναι ἡ *Καλύβη τοῦ Θωμᾶ*.

Ἰδοὺ πῶς συνεγράφη τὸ βιβλίον, ὅπερ ἐμελλε νὰ περιέλθῃ ἅπασαν τὴν ὑφήλιον. Ναί! τὸ ἡφαίστειον τοῦτο τῶν δακρύων καὶ τῆς ὀργῆς, ἡ ἐκρηγνύουσα αὕτη τῆς θλίψεως καὶ τῶν οἰμωγῶν, εἶχε κρατῆρα ἐν μαγειρεῖον *πουριτανῶν*.

Ἡ Κ. Ἀρρίεττ παρ' ὀλίγον νὰ παραχωρήσῃ τὸ χειρόγραφόν της, ἀντὶ μικροτάτου ποσοῦ χρημάτων, προκίσθημα δέ τι ἐν τούτοις, τὴν ὑπηγόρευσε νὰ περιμένη τὸ μέλλον, καὶ μετὰ παρέλευσιν μηνῶν τινῶν ἐπώλησε τὸ σύγγραμμά της ἀντὶ 120 χιλ. δραχμῶν· τὸ κέρδος τῶν ἐκδοτῶν ἦτο δεκαπλάσιον.

Μόλις φανεῖς εἰς Βοττώνην τῆς Ἀμερικῆς ὁ *Γερωθωμᾶς* ἀπὸ οὗ ἐνὸς ἡμισφαιρίου εἰσορμαῖ εἰς τὸ ἄλλο· τὰς ἐκδόσεις αὐτοῦ παρακολουθοῦσι ποταμοὶ δακρύων καὶ ἐκρηγνύει χειροκροτήσεων. Διαδίδεται κατὰ ἑκατοστίας χιλιάδων ἀντιτύπων. Ἄπασαι αἱ ἐφημερίδες μεταφράζουσιν αὐτὸ καὶ ἐκδίδουν· καὶ δὲν ὑπάρχει βιβλιοπωλεῖον, δὲν ὑπάρχει ἀποθήκη ἐμπορικὴ (ἰδίως ἐν Ἀγγλίᾳ) ὅπου νὰ μὴ λάμπῃ μεγάλῳις γράμμασιν ἡ μαγικὴ ἐπιγραφή *Uncle Tom's Cabine!*

Μετὰ τὴν ἐμφάνησιν τοῦ συγγράμματος ἰδοὺ ποῖαν ἐκφέρει περὶ αὐτοῦ γνώμην εἰς τῶν προσφιλῶν συντακτῶν τῆς προσφιλοῦς εἰς πάντα Ἑλλήνα *ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων* ὁ Κ. John Le-moine.

« Ἰδοὺ βιβλίον, περιέχον, εἰς ὀλίγας σελίδας, ὅλα τὰ στοιχεῖα μιᾶς ἐπαναστάσεως. Τὸ βιβλίον τοῦτο πλήρες δακρύων καὶ πυρὸς, τὴν ὥραν ταύτην περιέρχεται τὴν ὑφήλιον, ἀποσπῶν δάκρυα ἀφ' ὅλων τῶν ὀρθαλμῶν τῶν ἀναγινωσκόντων, καὶ συγκινοῦν ὅλων τὰς ψυχάς. Εἶναι τὸ ἰσχυρότερον ῥάπισμα ἐκ τῶν ὅσα ποτὲ κατεφέρθησαν κατὰ τῆς παρανόμου ταύτης νομοθεσίας τῆς δουλείας καὶ τὸ ῥάπισμα τοῦτο ἐδόθη ὑπὸ γυναικός. Ὅποταν ἐπεμβῶσιν εἰς τι, αἱ γυναῖκες εἶναι τρομεραὶ ἐπαναστάτριαι. Αὐταὶ μόναι δύνανται νὰ εὗρωσι τὴν ὁδὸν τῆς καρδίας καὶ τῶν παθῶν . . . »

Διὰ τοῦτο, ἀφοῦ ἐτυπώθησαν Ἀγγλιστὶ ὑπὲρ τὸ ἑκατομμύριον ἀντιτύπων τοῦ συγγράμματος τούτου, ἐξεδόθησαν τοσαῦτα καὶ ἐν Γαλλίᾳ εἰς πέντε διαφόρους μεταφράσεις, καὶ συνετάχθησαν πέντε ἡ ἐξ δράματα ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως.

Ἀλλ' ἐπειδὴ πρόκειται περὶ Ἀγγλίας, ἔδει νὰ συμβῇ καὶ παράδοξόν τι (*exentric*).

Τὴν 26 νοεμβρίου π. ε. ὁμήγυρίς τις συνῆλθεν εἰς τὸ ἀρχοντικὸν μέγαρον τοῦ δουκὸς *Ιουβερλάνδ*, ἐν Λονδίῳ. Συνήχθησαν αὐτοῦ αἱ ἐνδοξότεραι Λέδαι (*ladies*) αἱ ὀνομαστότεραι μίστρισαι (*mistress*) καὶ αἱ λευκότεραι μίσσαι (*miss*) τῶν τριῶν βασιλείων, ἡ δούκισσα τοῦ Ἀργέλου, ἡ τοῦ Βεδφόρθ, ἡ Κόμησσα τοῦ *Δαφτεσβουρῆ*, ἡ Λέδη

Παλμεστών, ἡ Λέδν Γροσθενόρ, ἡ Λέδν Δόβερ, ἡ Λέδν—μαγνόρισα (ἡ δημαρχίνα) αἱ μίσσαι Μακασλέν, Τρεσβέλουαν, Λουδύθ κλπ. κλπ. ἐν ἐνὶ ἅπασα ἡ ἀγγλικὴ ἀριστοκρατία φέρουσα ἐνδυμασίας ἐνὸς ἑκατομμυρίου λιρῶν, πρσιτωσῶν 20 ἑκατομμύρια ἐτησίου εἰσοδήματος, καὶ ἀναριθμητὸν ποσὸν κτηματικῆς περιουσίας! Ἀλλὰ θέλετε ἰδεῖ, ὅτι τὸ πρᾶγμα ὑπῆρχε πολὺ πλέον συγκινητικόν, διότι ἔρρευσαν ἐν τῇ ὁμηγύρῃ ταύτῃ, χεῖμαρροι δακρύων ἀπὸ Βαλκανίων φιλανθρωπίας. Ἐπὶ τῆς προεδρικῆς ἑδρας ἀνέβη ἡ δούκισσα τοῦ Ἰουθερλάνδ, τὰ δὲ λοιπὰ μέλη ἐτοποθετήθησαν ἐπὶ τῶν πλουσιῶν τῆς αἰθούσης ἀνακλιντρῶν. Κατὰ τὴν ἡμερησίαν διάταξιν, ἔμελλε νὰ συζητηθῇ τὸ περὶ τοῦ Γεροθωμά καὶ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Μαύρων. Παραλείποντες τὸ συμπέρασμα τῆς συνεδριάσεως ταύτης καὶ παραθέτομεν μόνον τὴν διαμαρτύρησιν μιᾶς τῶν μὴ λαβουσῶν μέρος εἰς τὴν συνεδρίασιν κυριῶν, ἥτις ἐδημοσίευσεν τὴν ἐπιούσαν εἰς τὸν Χρόνον τὰ ἑξῆς:

«Κύριε, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ δηλοποιήσω, ὅτι καὶ τοὶ ζωηρότατα διαφερομένη περὶ τὴν κατάργησιν τῆς δουλείας, δὲν συνεχώρεσα ὁμῶς νὰ γίνῃ χρῆσις τοῦ ὀνόματός μου, ὡς μετασχούσης τῆς ὁμη-

γύρεως ἐν τῷ μεγάρῳ Ἰουθερλάνδ, ἐν ᾧ δὲν παρευρέθην, ἔνεκα ἀδιαθεσίας.

«Ἐνὸς αἱ Ἀμερικανίδες δύνανται δικαίως νὰ ἐλέγχωσι τὰς Ἀγγλίδας μεταξὺ τῶν ἄλλων, περὶ τῆς ἀμελείας, καὶ κακῆς μεταχειρίσεως καὶ τῆς Starvation payment (μισθὸς ἐξ οὗ ἀποθνήσκουν τῆς πείνης.) τῶν ἐν ταῖς οἰκογενείαις των διδασκαλιστῶν, ὑπάρχει μικρὰ ἐλπίς, ὅτι θέλουν προσέξει εἰς τὰς διαμαρτυρήσεις μας, κατὰ τῆς δουλείας τῶν ἀνθρώπων εἰς τὰς Ἡνωμένας πολιτείας.

«Μεταρρυθμίσωμεν τὰ σχολεῖά μας χωρὶς νὰ εἰπῶ καὶ περὶ ἄλλων, — καὶ τότε θέλομεν δυννηθῇ νὰ εἴπωμεν πρὸς τὰς κυρίας αὐτάς νὰ μεταρρυθμίσωσι καὶ αὐταὶ τὰς καλύβας τῶν μαύρων των. . .

ΙΑΝΕΤΗ ΣΟΥΤΛΕΟΥΡΟΦ.

Τοιοῦτο ἦν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ὁμηγύρεως ἐκείνης τῶν γυναικῶν, αἵτινες ἐπλάσθησαν παρὰ τῆς φύσεως νὰ μὴν ἦναι ποτὲ σύμφωνοι, μιμούμεναι κατὰ τοῦτο ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας.

Ἦδη εἴπωμεν καὶ περὶ αὐτῆς.

ΤΗΣ ΚΑΛΥΒΗΣ ΤΟΥ ΘΩΜΑ.

Καὶ κατὰ πρῶτον γνωρισθῶμεν μετὰ τῶν προσώπων, ὧν τὰ πλεῖστα φέρουν ζωηρότατα τὸν τύπον τῆς ἀληθείας. Ἐννοεῖ ἕκαστος, ὅτι ἡ συγγραφέσα ἐξωγράφησεν αὐτὰ ἀπὸ ἑμψύχα πρωτότυπα.

Ὁ γέρων Θωμᾶς ὡς ἥρως, εἶναι ὁ ὑπογραμμὸς τῆς ὑποταγῆς, τῆς ἀφοσιώσεως, τῆς εὐσεβείας· συγκεφαλαιοῖ ἅπασας τὰς χριστιανικὰς ἀρετάς. Εἶναι τὸ μᾶλλον ἰδανικὸν πλάσμα τῆς ποιητρίας, εἶδος μισοῦ αἰθίοπου, οὗ τὰ μαρτύρια καὶ αἱ βάσανοι θέλουν ἐξαγοράσει τοὺς δούλους ἀδελφούς του.

Ὁ πρῶτος αὐτοῦ δεσπότης, ὁ Κ. Σέλδας, εἶναι ὁ φιλάνθρωπος κύριος, ἀλλὰ φιλάνθρωπος ἐξ ἀφροντισίας καὶ ἀδυναμίας· μόνον ὀρθοκείαν του καὶ μόνον συνειδητὴ ἔχων τὴν χαρίεσσαν σύζυγόν του, μίαν τῶν ἀρίστων καὶ εὐγενεστέρων γυναικῶν τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν.

Ὁ Χαλῆς εἶναι ὁ γνήσιος σωματέμπορος τῆς μαύρης σαρκός. Ὁ ἀνθρωπομεταπράτης χρηματιστής, ἡ ἐνσάρκωσις ὅλης τῆς τοῦ νόμου βαρβαρότητος. Ἡ φιλανθρωπία του συνίσταται εἰς τὸ νὰ φείδεται τῶν ἀνθρώπων του, διὰ τὸν φόβον μὴ βλαθῇ τὸ ἐμπόρευμα, εἰς τὸ νὰ τοὺς σιτίζῃ καλῶς, διὰ νὰ βελτιόνῃ τὸ εἶδος, νὰ ἀνατρέφῃ τὰς μητέρας

καὶ τὰς συζύγους ἐν ἀδιαφορίᾳ πρὸς τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀνδρας των, καθότι πᾶν δάκρυ χυνόμενον κατὰ τὸν χωρισμὸν των, εἶναι ἐν τάλληρον ἀφαιρούμενον ἐκ τοῦ θαλαντίου του· ἐκθέτει ἀφελῶς τὸ σύστημά του εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον, πραγματευόμενος παρὰ τῷ Κ. Σέλβη τὴν ἀγορὰν μαύρων τινῶν καλῆς ποιότητος.

Ἡ ἄμια Χλόη, γυνὴ τοῦ Θωμᾶ, εἶναι ἡ ἀρίστη τῶν συζύγων, ἡ ἀρίστη τῶν ὑπηρετριῶν καὶ ἡ ἀρίστη των μαγειριστῶν τῆς Κεντυκίας.

Τρία πρόσωπα συγκεφαλαιούσι τὴν ποίησιν τοῦ βιβλίου· ὁ μελαφὸς Γεώργιος, ἀνὴρ ἀνώτερος τῆς φυλῆς του, ἡ γυνὴ του Ἑλίτζα, λευκὴ σχεδὸν αὐτῇ, καὶ ἡ Εὐαγγελινὴ Σαῖν—Κλάρ, ἄγγελος ἀπεσταλμένος εἰς τὴν γῆν.

Ὁ Γεώργιος εἶναι ἡ ποίησις τῆς συζυγικῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐλευθερίας. Ἡ Ἑλίτζα εἶναι ἡ ποίησις τοῦ μητρικοῦ φίλτρου. Ἡ δὲ Εὐαγγελινὴ εἶναι ἡ ποίησις τῆς Λυτρώσεως. Ἐπὶ τῆς τελευταίας ταύτης κεφαλῆς ἡ συγγραφεὺς ἐξέχουσε τὴν ἡδυτέραν τρυφερότητα τῆς καρδίας της.

Ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ τῆς Εὐαγγελίνας εἶναι δύο χαρακτήρες, τοὺς ὁποίους ἡ Κ. Στόβη ἐχάραξε διὰ χειρὸς ἀριστοτέχνου. Ὁ Σαῖν Κλάρ εἶναι ὁ κατὰ κοινωνίαν τέλειος ἄνθρωπος, εὐπροσήγορος, ἄφροντις ἀμέριμνος, ἄθρησκος ἡπιος, ἀλλὰ καταγελῶν τῶν φρονούντων, ὅτι οἱ αἰθίοπες εἶναι ἄνθρωποι καὶ αὐτοί.

Ἡ δὲ Κ. Σαῖν Κλάρ εἶναι τὸ χαϊδευόμενον τέκνον τῆς τύχης, ἡ νευρικὴ καλλονὴ, ἀναισθητος κατὰ θάθος, ἐγωϊστὴ καὶ νωθρά. Ἀκαταπαύστως παραπονουμένη, ἀδιακόπως πάσχουσα ἡμικρανίαν, νευρικά καὶ εἰς ὥρας ἀεργίας καὶ νευρισμάτων, μαστιγοῦσα ἡ ἰδίᾳ τοὺς μύρους, τοὺς ὁποίους ἡ ἐπιείκεια τοῦ ἀνδρὸς κατέστησεν αὐθάδεις.

« Λαμβάνω ἐνίοτε τὸν βούνευρον, λέγει ἡ μήμου ἄππου αὐτῇ τῶν αἰθουσῶν, καὶ δένω τὰ ἀχρεῖα αὐτὰ κτήνη, τὴν καταραμένην αὐτὴν φυλὴν· ἀλλὰ τοῦτο μὲ σκοτόνει. . . Εἶμαι τόσον ἀδύνατος· δὲν μὲ μένουν δυνάμεις ! . . » Ἀς τοὺς ἔστελλε καὶ ὁ Σαῖν Κλάρ νὰ τοὺς δένουσιν εἰς τὸ μαστιγεῖον. . . Ὁ οἶκος του ἤθελε τακτοποιηθῇ πολὺ ἐντελέστατα. »

Μετὰ τῆς οἰκογενείας τοῦ Σαῖν Κλάρ συζῇ καὶ τις μὲς Ὁφελία, ἐξαδέλφη ἄγαμος τοῦ οἰκοδεσπότου, ἐντελὲς τύπος ὄλων τῶν γελοίων τοῦ μεθοδισμοῦ. Ὑψηλὴ, τετράγωνος, γωνιώδης ἡ Ὁφελία ἔχει τὰς γραμμὰς τοῦ προσώπου καὶ τοῦ σώματος ἰσχνὰς καὶ ἀγγυλωτάς, τὰ χεῖλη ἐσφιγμένα, τὰ κινήματα ξηρὰ ἀποφασιστικὰ, δραστήρια, τοὺς ὀφθαλμοὺς μελανὰς καὶ διαπεραστικούς, ἀλλὰ εἶναι καὶ πεπαιδευμένη ὡς γυνὴ σχολαστικὴ, εὐγλωττος ὡς ἱεροκέρυξ, φιλόπονος, ὡς ἐργάτης, καὶ ἐν ἐνὶ εὐσυνείδητος καὶ ἀκριβολόγος, εἰς τρόπον ὥστε νὰ εἶναι εἰς τοὺς πάντας ἀφόρητος, ἐξαιρουμένου τοῦ ὠραίου ἐξαδέλφου της, τοῦ ὁποίου διοικεῖ τὴν οἰκίαν στρατιωτικῶς καὶ τὸν ὁποῖον ἀγαπᾷ ἐξ ὅλης καρδίας, διότι τὸν ἐδίδαξε, μικρὸν ὄντα, τὴν κατήχσιν καὶ τοῦ διώρθευε τὰ καλῆτα.

Ἀλλὰ παραλείψωμεν μυρίας ἄλλας δευτερευούσας

φυσιογνωμίας ἵνα ἐπιληφθῶμεν αὐτῆς τῆς πράξεως τοῦ μυθιστορήματος καὶ ἴδωμεν τὰς παθητικὰς καὶ τὰς ὥραιας σκηνάς, αἵτινες ἐβελξαν καὶ συνεκίνησαν τοὺς ἀναγνώστας τῶν δύο ἡμισφαιρίων.

Ἐν τῷ πρῶτῳ κεφαλαίῳ, ὁ καλλιεργητὴς γαίῳ Σέλβης ἐρχεται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ πωλήσῃ τινὰς τῶν μαύρων του ὅπως ἐξοφλήσῃ χρεὸς τι ὀλέθριον. . . Προτρέπει τὸν Θωμᾶ, τὸν καλλήτερόν του σκλάβον τὸν τιμιώτερον καὶ τὸν εὐσεβέστερον.

Ἡ θρησκεία εἶναι καλὸν πρᾶγμα εἰς ἓνα μαῦρον, λέγει ὁ ἀνθρωπώτεμος Χαλῆς, ὅταν τὸ εἶδος δὲν εἶναι νοθευμένον. . . Ἀλλὰ μὲ τὸν Θωμᾶ, μὲ χρειάζεται καὶ τὸ εὐμορφον αὐτὸ μαυράκι.

Καὶ δεικνύει τὸν μικρὸν Ἑρρίκον, τὸν υἱὸν τοῦ Γεωργίου καὶ τῆς Ἑλίτζης.

Ὁ Σέλβης ἐνδίδει καὶ συμφωνεῖ, στενάζων καὶ ἀποστρέφων τοὺς ὀφθαλμοὺς.

Τί δὲ συμβαίνει; Ἡ Ἑλίτζα ἤκουσε τὸ φρικῶδες συνάλλαγμα, καὶ διὰ νὰ μὴ ἴδῃ ἀρπαζόμενον αὐτῇ τὸ τέκνον της, δραπετεύει μετ' αὐτοῦ.

Ὁ Θωμᾶς ὑποτάσσεται. Ἡ προσευχὴ θέλει τὸν παρηγορήσῃ· ἐνταῦθα καὶ ὁ Θεὸς θέλει τὸν ἀνταμείψῃ ἐν οὐρανοῖς. Ὁ εὐγενὴς υἱὸς τοῦ αὐθέντου του, ὁ Γεώργιος Σέλβης, τῷ ὑπόσχεται, ἄλλως τε, νὰ τὸν ἐξηγοράσῃ, κατὰ τὴν πρώτην εὐκαιρίαν.

Ἡ ἀναχώρησις τῆς Ἑλίτζης εἶναι σπαραξικάρδιος. Ἡ δέσποινά της, ἥτις τὴν ἀγαπᾷ, κλαίει καὶ ἐλέγχει τὸν σύζυγόν της.

— Ἀἶ! κραυγάζει ὁ Σέλβης αἰσχυρόμενος, καὶ νὰ μὴν δύναμαι νὰ ῥίψω τὸν ἀνθρωπώτεμον αὐτὸν κάτω ἀπὸ τὴν σκάλαν.

Ὁ μελαφὸς Γεώργιος, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τι περὶ τῆς μοίρας τῆς γυναικὸς του, ἀπεράσισε νὰ φύγῃ καὶ αὐτὸς καὶ νὰ περάσῃ εἰς Καναδᾶ, διὰ ν' ἀποφύγῃ τοὺς σκληροὺς τρόπους τοῦ κυρίου του, πρὸς ὃν ἠναγκάσθη νὰ τὸν παραχωρήσῃ ὁ Σέλβης.

Εἰς τὴν καλύβη τοῦ γέρω Θωμᾶ, παρίσταται ἄλλη σκηνὴ πένθους. Ὁ εὐσεβὴς μαῦρος ἀποχαιρετᾷ τὴν γυναικᾶ του ὀλιγώτερον αὐτοῦ ὑποτεταγμένην, καὶ τὰ κομώμενα αὐτοῦ τέκνα.

Τελος, ἡ Ἑλίτζα ἔρπτε τὸν φίλτατον Ἑρρίκον της ἀπὸ τὴν κοιτίδα του, καὶ τὸν ἀπῆγαγε, λαβοῦσα παρὰ τῆς Κ. Σέλβης καὶ δῶρά τινα. Ἀλλὰ ἀπειχίρετῃς τὸν Θωμᾶν, μὴ τολμήσαντα νὰ κατακρίνῃ τὴν δραπέτευσίν της, εὐσέτησεν εἰς αὐτὸν νὰ γνωστοποιήσῃ εἰς τὸν Γεώργιον τὴν φυγὴν της, καὶ ὅτι καὶ αὐτὴ θέλει διεσθῆναι εἰς Καναδᾶ, καὶ εἰποῦσα ἐγένετο ἄφαντος εἰς τὸ σκότη, θλίβουσα ἐπὶ τοῦ στήθους της τὸν μητρικὸν θησαυρόν της.

Τὴν ἐπιούσαν ἀνακαλύπτεται ἡ φυγὴ, ὁ Χάλης λυσσᾷ καὶ ὠρύεται καὶ ὀργαίνει καταδιώξιν εἰς ἣν συμπεριλαμβάνει καὶ τοὺς ἐκ συστήματος ἀνθρωποκυνηγούς.

Ἐνταῦθα τὸ δράμα γίνεται σπαρακτικὸν καὶ τρομερόν. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ σκηνὴ τις ἱλαρωτέρα παρίσταται. Ἡ ἀφιξὶς τῆς Ἑλίτζης εἰς τοῦ γεροῦς Πούλην Ἡ σκηνὴ αὕτη, ἐκ τῶν ὠραιότερων

τοῦ βιβλίου, δέον νὰ παρατεθῇ σχεδὸν ὁλόκληρος.

Ὁ Κ. Πούλης ἐπιστρέφει ἀπὸ τὴν νομοθετικὴν σύνοδον. Ἦν ὁ εὐγλωττότερος καὶ ὁ δεινότερος ἀντίπαλος τὸν ζητούντων τὴν κατάργησιν τῆς δουλείας καὶ ἀνατρεπόντων τὴν Κεντυκίαν. γινόμενος οὗτος ὁ ὑπέρμαχος τοῦ νόμου τῆς δουλείας, καὶ τῆς περιωνύμου πολιτικῆς ἀνάγκης. Περιστελλεται εἰς τὰς πεποιθήσεις του καὶ εἰς τὸν θρίαμβόν του, ἐνῷ καιρῷ ἐκβάλλει τὰ ὑποδήματά του καὶ ὑποδύεται τὰς καινὰς ἐμβάδας, τὰς ὁποίας ἡ χαρίεσσα σύζυγός του Μαρία τοῦ ἐκέντησε κατὰ τὴν ἀπουσίαν του, καὶ τοῦ φέρει ἥδη.

— Εἶναι ἀλήθεια, ἐρωτᾷ αὐτὴ, ὅτι ἔδωσες τὴν ψῆφόν σου ὑπὲρ τοῦ νόμου, ὅστις ἀπαγορεύει νὰ χορηγῇται προστασία εἰς τοὺς δραπετεύοντας δούλους τῶν γειτονικῶν ἐπαρχιῶν, νὰ τοῖς παραχωρηται μία ἀχυρίνη στρωμνὴ, ἐν τεμνάχῳ ἄρτου, ἐν ποτηρίῳ ὕδατος;

— Ἀλήθεια, ἀπαντᾷ ὁ Κ. Πούλης, ταρτχθεῖς εἰς τὴν στάσιν του.

— Ἄ! Ἰωάννη! δὲν τὸ ἐπίστευα αὐτὸ ποτὲ ἀπὸ σέ! Αὐτὸς ὁ νόμος δὲν εἶναι χριστιανικός. Τὸ κατ' ἐμέ, ὁ Θεὸς μὲ διατάττει τὸ ἐναντίον, καὶ ἐγὼ θέλω ὑπακούει εἰς τὸν Θεόν.

— Ἐ! Ἐ! Ἐ! ψυχὴ μου! ἐμβαίνει εἰς τὰ πολιτικά.

Καὶ ὁ Κ. Πούλης πειρᾶται νὰ καταπίσῃ τὴν γυναῖκά του δι' ἀκαταμαχῆτων ἐπιχειρημάτων. . . . Ἀλλὰ ματαιοπονεῖ διότι ἡ Μαρία, λεπτὸν καὶ δειλὸν πλάσμα, ἔχουσα ὀφθαλμοὺς γλαυκοὺς, καὶ ὄψιν ῥοδαίνου, τρομάζουσα καὶ αὐτὴν τὴν φωνὴν τοῦ κούρκου, ἡ Μαρία γίνεται λέαινα, ὅταν προσβάλλωνται αἱ ἀδυναμίαι τῆς καρδίας της, καὶ ῥαβδίζει καὶ αὐτὰ τὰ προσφιλῆ τέκνα της ὅταν ῥίπτωσι λίθους κατὰ τῆς γαλῆς τῆς οἰκίας. . . Αὐτὴ λοιπὸν ἐμβάλλει τὸν γερούσιαστὴν εἰς τὰ δύο στενά, λέγουσα πρὸς αὐτόν.

Ἰωάννη, θὰ ἐδίωκες ἀπὸ τὴν οἰκίαν σου ταλαίπωρον γυναῖκα ἀποθνήσκουσαν ἐκ τοῦ ψύχους καὶ τῆς πείνας διότι ἔφυγεν ἀπὸ τὰς χεῖρας σκληροῦ κυρίου;

— Ἐλα δὲ νὰ ἰδῶμεν, ὡς συζητήσωμεν, λέγει ὁ νομοθέτης ἐν ἀμνηχανίᾳ.

Ἀλλὰ τῇ αὐτῇ στιγμῇ, ὁ Χουτσὸς, ὁ μαῦρος αὐτοῦ ἐπιστάτης κράζει τὴν κυρίαν Πουλῆ, ἥτις μετ' ὀλίγον φωνάζει ἀπὸ τοῦ μαγειρίου,

— Ἰωάννη, Ἰωάννη! ἔλα, ἔλα ἐδῶ.

Ὁ γερούσιαστὴς τρέχει καὶ τί ἐλέπει;

Γυναῖκα νεαρὰν, κατεσχισμέαν ἔχουσαν τὰ ἐνδύματα, νεκρωμένην ὑπὸ τοῦ πάγους καὶ κειμένην ἐκτάδην καὶ ἀναισθητὸν ἐπὶ δύο καθέδρων. Ὁ ἕτερος τῶν ποδῶν της εἶναι γυμνός καὶ καθημαγμένος, τὸ δὲ πρόσωπον αὐτῆς φέρει σημεῖα τῆς καταραμένης φυλῆς, γνωρίζομένης διὰ μέσου τῆς καθαρῶτερης καὶ ἐπιτελεστέρης καλλονῆς. Ἡ γυνὴ αὕτη εἶναι ἡ δύστηνος Ἑλίξ! — Ἐλεποθύμησεν ἅμα προσέβαλεν αὐτὴν ἡ θερμότης τοῦ πυρός. . . Ὁ

Χουτσὸς κρατεῖ ἐπὶ τῶν γονάτων του τὸ τέκνον τῆς νεκρωμένην ὑπὸ τοῦ ψύχους. . .

Ὁ Κ. Πούλης βλέπει αὐτὴν ἐν σιωπῇ, ἐνῷ ἡ γυνὴ του τὴν ἀνακαλεῖ εἰς τὴν ζωὴν. . . Ἀνοίγει ἐραδῶς τὰ μεγάλα μαῦρα ὄμματα της, καὶ κραυγάζει, ἐγείρομένη.

— Ἐρρίκω μου! ποῦ εἶναι ὁ Ἐρρίκος μου;

Τὸ τέκνον ὀρᾷ εἰς τὰς ἀγκάλας της, καὶ ἡ μήτηρ ἐπαναλαμβάνουσα αὐτό.

— Ἄ! κυρία, κραυγάζει, προτάρτευσέ το! μὴν ἀρίνης νὰ μὲ τὸ ἀποσπᾶσιν! . . .

— Μὴ φοβοῦ, λγεί ἡ ἀγαθὴ κυρία, ὡς ἔχω εἰς ἀσφάλειαν. . .

Καὶ θερμάνθεισα, λαβούσα περιποιηθεῖς, κατακλιθεῖσα εἰς μαλακὴν στρωμνὴν, ἡ Ἑλίξ ἀποποιᾶται θλίβουσα τὸν Ἐρρίκον ἐπὶ τῇ μητρικῇ καρδίᾳ της. Ὁ γερούσιαστὴς καὶ ἡ γυνὴ του ἐπανερχονται εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ δὲν ὁμιλοῦσι πλέον περὶ τῆς πολιτικῆς ἀνάγκης. Ἡ Μαρία περιμένει νὰ ἔλθῃ ὁ Ἰωάννης καὶ παραμονεύει αὐτὸν διὰ τοῦ κανθοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ της.

— Μαρία! — Ἐ! Ἰωάννη.

Ἡ ΕΛΙΞ ΔΙΑΒΑΙΝΟΥΣΑ ΤΟΝ ΟΧΙΟΝ.

Ἡ ταλαίπωρος αὕτη εἶαι ὑψηλότερα σου. . . Δὲν θὰ τῆς ὑπάγει κανὲν ἀπὸ τὰ ἐνδύματά σου. . . Ἡ Μαρία μετὰ ἀοράτως.

— Μαρία !

— Έ ! Ιωάννη !

— Νά τῆς ἔδιδες τὴν παλαιὰν ἐκείνην γούνα μου τὴν ὅποιαν ῥίπτω, ἐπάνω μου, ὅταν κοιμῶμαι τὸ μεσημέρι ;

Ἡ Μαρία μειδᾷ πάλιν. Ἀλλ' ἰδοὺ ἡ δραπέτις ἐξύπνησεν. Ὁ Κ. καὶ ἡ Κ. Πούλη τρέχουν νὰ τὴν σύρῃσι μετὰ τῶν τέκνων των . . . Ἡ Ἐλίζα διηγείται ἀφελῶς τὴν ἱστορίαν της . . . Ἐφυγε, διότι ἐπώλησαν, διότι ἔμελλε νὰ τῆς ἀραιρέσωσι τὸν υἱόν της. Ἐλυτρώθη τῶν κυνηγῶν τῶν ἀνθρώπων, ριφθεῖσα ἐπὶ τῶν πάγων, τοὺς ὁποίους ἐκύλιεν ὁ Ὀχιος πιδῶσα καὶ προσκόπτουσα ἀπὸ πάγους εἰς πάγον, καὶ κατασπαράττουσα τοὺς πόδας της ἐπὶ τῶνγωνιωδῶν ἄκρων των.

Καὶ ἔφθασεν οὕτως, ὡς ἐκ θαύματος, εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην, ἐνώπιον τῶν διωκτῶν της, κραυγαζόντων καὶ ἀμυχανούντων καὶ ἀνικάνων νὰ τὴν ἀκολουθήσωσιν ἐπὶ τοιαύτης ὁδοῦ ! Τότε τῆς ὑπέδειξαν τὴν οἰκίαν τοῦ Κ. Πούλη, ὅπου καὶ κατέφυγεν, εἰς ἣν ἴδομεν αὐτὴν κατὰστασιν.

Ἡ Μαρία κλαίει ἐκ τῆς συγκινήσεως . . ὁ Κ. Πούλης ὡχρᾷ ἐκ τοῦ θαυμασμοῦ, στρέφει τὴν ῥάχην, ἐκκαθαίρει τὰ ὀμματουάλιά του καὶ ἐκμύσσειται θυρυβδῶς . . διὰ νὰ μὴν κλαύσῃ καὶ αὐτός. Οἱ σκλάβοι του κάμνουσι μορφασμοὺς καὶ σπογγίζουσι μὲ τὰς χειρίδας των τὰ ὀμματὰ των . .

— Εἶχες λοιπὸν κακὸν κύριον ; ἠρώτησεν ὁ κύρ γερουσιαστής τὴν δραπέτιδα, ἀνυλαμβάνων πῶς τὴν μεγαλοπρέπειάν του.

Ἡ Ἐλίζα συνεταράχθη, ἔλπει τὴν Κ. Πούλη.

— Φορεῖτε πένθος, Κυρία ; μὴ σὰς ἀφῆρσεν ὁ Θεὸς κανὲν τέκνον ;

Ἡ Μαρία ἀπαντᾷ διὰ μόνων τῶν δακρύων της . . . Πρὸ μνηδὸς καὶ αὐτὴ, τῶνόντι ἔθαψεν υἱὸν προσφιλή .

— Ὡ θὰ λάβετε τότε οἶκτον δι' ἐμέ ! δὲν θὰ μὲ χάσετε ! ἐπαναλαμβάνει ἡ νέα μήτηρ μετὰ πεποιθήσεως.

Καὶ ἡ ἀγαθὴ Μαρία κλαίει μετὰ πλειόνων λυγμῶν.

— Ὡ σὲ σώσωμεν, θὰ σὲ σώσωμεν, πτωχὴ γυναῖκα. Ποῦ θέλεις νὰ ὑπάγῃς ;

— Εἰς τὸ Καναδά· εἶναι πολὺ μακρὰ τὸ Καναδά ;

— Δύστηνε ! κραυγάζει ἀκουσίως ὁ Κ. Πούλης.

Μετὰ παρέλευσιν ἡμισείας ὥρας, ἡ Ἐλίζα εἶναι ἐντὸς καλοῦ δωματίου μετὰ τοῦ υἱοῦ της· καὶ τὸ νομοθετικὸν ἀνδρόγυνον μένει ῥεμβάζον πρὸ τοῦ πυρὸς τῆς αἰθούσης.

Αἰφνης ὁ Κύριος Πούλης ἐβάλλει τὰ ὑποδήματά του.

— Τί κάμνεις, Ἰωάννη ;

— Ἐτοιμάζομαι νὰ σώσω αὐτὴν τὴν γυναῖκα, μὰ τὸ ναί ! .. Κακὴ δουλειά ! Ἄν τὴν εὕρισκαν εἰς τὴν οἰκίαν μου ! . . Ἀλλ' ὄχι, θὰ τὴν σώσω ! . . Πρέπει ν' ἀναχωρήσῃ, ν' ἀναχωρήσῃ ἀπόψε. Οἱ διωκταὶ της δύνανται νὰ ἐπέλθωσιν αἰφνιδίως ! . . Τὸ διαβολόπαιδός της θὰ ἐγᾶλλει τὸ κεφάλι του

ἀπὸ τοῦ παράθυρον ! θὰ τὸ συλλάβουν καὶ ἀπώλετο !

Γνωρίζεις τὸν ἀρχαῖον πελάτην μου τὸν Βὰν Τρόμπ, ὅστις κατοικίσειν εἰς τὰ δάση τοῦ Ὁχίου, ἀποῦ ἀπελευθέρωσεν ὅλους τοὺς δούλους του ;

Ἐκεῖ θὰ ὀδηγήσω τὴν δυστυχῆ αὐτὴν καὶ τὸ παιδί της . . . διότι μόνος ἐγὼ ἤμπορῶ νὰ εὐοδώσω τὴν ἄμαξαν ἐν μέσῳ τῆς σκοτεινῆς αὐτῆς νυκτός !

— Ὁ Λουτσόης εἶναι ἀριστος ἡνίοχος . . .

— Δὲν γνωρίζεις, ὡς ἐγώ, τὰ ῥηγὰ, τὰ περάσματα· θέλω τὸν συνοδεύσει . . . Ἀναθεματισμένη δουλεία ! . . . Τέλος πάντων, ἀρροιοῦμαι . . . Ὡς ζεῦξουν τὰ μεσάνυχτα . . . Τί ὠραῖον πρόσωπον θὰ παραστήσω ἐνώπιον τῶν συναδελφῶν μου γερουσιαστῶν ! Ὡς ὠφελῇθω τῆς νυκτερινῆς ταύτης ἐκδρομῆς διὰ νὰ τελειώσω μίαν ὑπόθεσιν εἰς Κολομβίαν !

— Εὖγε ! Τζῶν, εἶπεν ἡ Μαρία, παύσασα τοῦ μειδιᾶν καὶ θλίβουσα τὰς χεῖράς του. Σ' ἀναγνωρίζω ! ἡ καρδιά σου ἀξίζει κάλλιον τῆς κεφαλῆς σου ! Εἶσαι ἄνθρωπος, πρὶν νὰ ᾔσῃ γερουσιαστής ! Ἰδοὺ διατί σ' ἀγαπῶ ἐξ ὅλης ψυχῆς . ! .

Καὶ ὁ Κ. Πούλης, ὑπερήφανος διὰ τὴν ἀγάπην τοιαύτης γυναικὸς, ὑπάγει νὰ δώσῃ τὰς διαταγὰς του εἰς τὸν ἡνίοχον· ἀλλὰ στρέφεται, εἰς τὸ κατώφλιον τῆς θύρας καὶ λέγει.

— Μαρία, καμὲ ὅπως θέλεις . . ἀλλὰ γνωρίζεις ὅτι ὑπάρχει ἓνα συρτάρι πλῆρες ἐνδυμάτων καὶ παιγνίων τοῦ καυμένου μικροῦ Ἑρρίκου μας . . . Καὶ ἐξέρχεται κατεσπευσμένος, σπογγίζων ἐν δάκρυον.

Ἡ Μαρία περνᾷ εἰς τὸ δωμάτιον, ἀνοίγει τὸν σύρτην τοῦ θησαυροῦ της, καταβρέχει τοὺς δάκρυσι τὰς μικρὰς ἐμβάδας τοῦ παιδὸς της, μίαν σφαῖραν, ἓν ἄμαξάνι, ἓνα στρόμβον, κλπ. κλπ. Βάλλει τὰ ὠραιότερα ἐνδύματα εἰς ἓν δέμα ἐνῶ τὰ τέκνα της φωνοῦσι.

— Ὡς δώσεις τοὺς θησαυροὺς ταύτους ;

— Ναί, ἀποκρίνεται, θὰ τὰ δώσω εἰς ἓνα παιδάκι τὸ ὅποιον ὁ Ἄρῃς μας θὰ εὐλογεῖ εἰς τοὺς οὐρανούς, εἰς μίαν δυστυχῆ μητέρα, ἥτις θὰ δέεται ὑπὲρ ὑμῶν καὶ θὰ σὰς φέρει εὐτυχίαν !

Ἰπάρχουσιν ἐν τῇ γῇ ταύτῃ ψυχαὶ ἐκλεκταί, αἵτινες θέλουσιν ὥστε καὶ αὐταὶ αἱ θλείψεις των νὰ γίνωνται πάροχοι χαρὰς εἰς τοὺς ὁμοίους των . . . Τοιαύτη ἦτο καὶ ἡ ἀγαθὴ μήτηρ, ἥτις φωτιζομένη ὑπὸ λυγρίας καὶ ὀλοφύσουσα, ἡτοίμαζε διὰ τὸν υἱὸν τῆς πλανωμένης φυγάδος τὰ ἐνδύματα τοῦ τέκνου, τὸ ὅποιον ὁ θεὸς παρέλαβε εἰς τοὺς κόλπους του, ἀφαιρέσας ἀπὸ τῆς ἀγάπης της . . ! Ἡ Μαρία ἐνησχολεῖτο νὰ μακρῆνῃ τρεῖς ἐκ τῶν ἐσθῆτων της διὰ τὸ ἀνάστημα τῆς Ἐλίζας, ὅτε ὁ ἀγαθὸς γερουσιαστής ἀναφαίνεται, κρατῶν τὴν γούνα, περὶ ἧς εἶπεν·

Μετ' ὀλίγον καθήται εἰς τὴν ἄμαξαν μετὰ τῆς φυγάδος, ἥτις ἀνάπλεως εὐγνωμοσύνης, δι' ἀράτου χειρονομίας δεικνύει τὸν οὐρανὸν εἰς τὴν Κ. Πούλη, καὶ ὁ νομοθέτης, τῆς διώξεως τῶν δούλων, κινεῖ μετὰ τῆς σωζομένης παρ' αὐτοῦ δούλης, ἐν τῷ μέσῳ ραγδαίως ἐροχῆς καὶ ἐπὶ ὁδοῦ πλήρους κρημνῶν ! Τέλος, μετὰ πολλὰ φθάνουσιν εἰς τοῦ

Βῆν Τρόμπ. «Ὁ γερούσιαστής, παραδίδει εἰς τὸν φίλον τοῦ τὴν Ἑλίξαν καὶ 10 τάλληρα ἐπάγων λακωνικῶς—Δι' αὐτήν!

== Καλὰ, ἀπαντᾷ ἐπίσης ὁ Βῆν Τρόμπ. Καὶ χωρίζονται θλίβοντες ἀμοιβαίως τὰς χεῖράς των.

== Ἰδοὺ καὶ πάλιν ἡ καρδιά, ὁ φυσικὸς νόμος, κατισχύει τοῦ γραπτοῦ καὶ παρ' ἀνθρώπων νενομοθετημένου.

Ἀπὸ τῆς οἰκίας τοῦ Βῆν Τρόμπ, ἡ Ἑλίξα μεταβαίνει εἰς τοὺς ἀγαθοὺς κουακέρους. «Ὁ Γεώργιος, ὁ σύζυγός της, τὴν φθάνει ἐκεῖ· ἀλλ' ὁ Λόκερ, ὁ ἀνθρώποθηρευτής, παρ' ὀλίγον νὰ τοὺς συλλάβῃ ὅτε τοῦ διέφυγον — μετὰ τινὰ πάλιν ἡ μάλλον μάχην ἐν μέσῳ βράχων.

Ἡ σκηνὴ ἤδη μᾶς μεταφέρει εἰς τὸν Μισισσιππὴ, ἐπὶ ὥρα τοῦ ἀτμοπλοίου, φεύγοντος πρὸς τὴν νέαν Ὀρλεανίαν. Ἐκεῖ ἀπαντῶμεν τὴν οἰκογένειαν Σαίν-Κλάρ καὶ ἐπανευρίσκομεν τὸ μαῦρον φορτίον τοῦ Χαλέη, εἰς ὃ διακρίνεται ὁ γερὺ-Θωμᾶς, μόνος ἀδέσμευτος μετὰ τῶν ἀλυσοδέτων ἀδελφῶν του.

Ὁ ἀγαθὸς αἰθίοψ βλέπει διαρκῶς τὸν Σαίν-Κλάρ, τὸν κομψὸν ἄρχοντα καὶ τὴν ἀξολάτρευτον θυγατέρα του, τὴν μικρὰν Εὐαγγελίνην. . . Ὁμοιάζουσιν ἀλλήλους, ἀλλ' ὡς τὸ πνεῦμα ὁμοιάζει τῇ καρδίᾳ ὡς ὁ ἄνθρωπος τῇ Ἀγγέλῳ.

Ἡ Εὐα εἶναι ὁ ἐντελής τύπος τῆς παιδικῆς καλλονῆς. ἔχει τὴν αἰθερίαν χάριν τῶν νυμφῶν καὶ τῶν δρυάδων. Ἡ φυσιογνωμία της ἀγγέλλει ψυχὴν οὐρανίαν, ἐξ ἐκείνων, τὰς ὁποίας ἀδύνατον νὰ περιστελῇ τις ὅπως καὶ τὴν ἀκτίνα τοῦ ἡλίου ἢ τῆς αὔρας τὴν πνοήν. Ἡ ἔκφρασίς της ἡ αἰθέριος οὕτως εἰπεῖν καὶ βεμδῶδης, ἐκπλήττει καὶ ἐλκύει καὶ τὰ πλέον ἀνάληπτα ὄντα. Αἱ γραμμαὶ τῆς κεφαλῆς της, τοῦ λαιμοῦ της, καὶ τοῦ ἀναστήματός της ἔχουσιν εὐγένειαν ὑπεράνθρωπον. Οἱ ὀφθαλμοὶ της, κυανόχροοι ἐκφράζουσι παρὰ ὅσον σοβαρότητα. Ἡ κόμη της ξανθόχρους ἐκπέμπει λάμψιν τινά, ἥτις ἀποτελεῖ περὶ τὴν κεφαλὴν της στέμμα οἰνοῖν ἀγίας. Καὶ ὁμῶς δὲν εἶναι οὔτε μελαγχολικὴ, οὔτε σοβαρὰ ἡ παῖς. Ἡ φαιδρότης τῆς ἀθωότητος περιίσταται ἐπὶ τοῦ μετώπου της, ὡς ἡ παρατομένη σκιά φύλλου ἑαρινοῦ. Αἰώνιον μεδίαμα ἐπανθεῖ ἐπὶ τῶν ῥόδων τῶν χειλέων της, καὶ τῶν μαργαριτῶν τῶν ὀδόντων της. Πηγαίνει, ἔρχεται ἀπὸ τὴν μίαν ἄκραν τοῦ ἀτμήρους εἰς τὴν ἄλλην, ψιθυρίζουσα τραγούδια ὡς εἰς θελητικόν τι ὄνειρον. Ὅλοι τὴν θαυμάζουσι καὶ οὐδεὶς τὴν σταματᾷ. . .

Ἡ αἰθέριος φύσις αὐτῆς διέρχεται τὰ πάντα ὡς ἡ λευκὴ ἐσθὴς αὐτῆς καθαρὰ καὶ ἀσπίλος. . .

«Ὁ Θωμᾶς, βλέπων αὐτὴν διερχομένην ἐξελάμβανε αὐτὴν ὡς Ἀγγελόν τινα τῆς ἱερᾶς εἰδούλου τέλος, βλέπει αὐτὴν ὑπεγείρουσαν τὰς ἀλύσεις τῶν δούλων, γενάζουσαν καὶ φεύγουσαν ἐν θλίψει, ἔπειτα ἐπανερχομένην καὶ πληροῦσαν αὐτοὺς ζαχαρωτῶν, καρῶν, καὶ χρησομήλων. . . Ἐπὶ τέλους κατορθοῖ νὰ τὴν ἐλκύσῃ πρὸς ἑαυτὸν, διὰ τινων παιγνίων, τὰ ὁποῖα ἐγνώριζε νὰ κατασκευάζῃ, καὶ ἰδοὺ ἀμφοτέροι φίλοι ὁ εἰς τοῦ ἄλλου.

Εἰς σταθμὸν τινα τοῦ πλοίου, τὸ τέκνον ἀποβάλλει τὴν ἱσοσταθμίαν καὶ πίπτει εἰς τὸν ποταμόν. . . Ὁ Θωμᾶς ἐμποδίζει τὸν πατέρα της, ὅστις ῥιπτόμενος, ἐμελλε νὰ πνιγῇ μετὰ τοῦ τέκνου του, ὁρμᾷ ὁ ἴδιος καὶ τὴν σώζει. . .

Τὸ συμβάν τοῦτο καθιστᾷ τὸν δύστηνον δοῦλον ἥρωα τοῦ πλοῦ — δι' ὅλης μιᾶς ἡμέρας. . . τὴν ἐπιούσαν κανεὶς πλέον δὲ τὸ συλλογίζεται. . . Ἀλλ' ἡ Εὐα δὲν τὸ λησμονεῖ. . .

— Παπάκη, λέγει εἰς τοῦ Σαίν-Κλάρ, ὁ Θωμᾶς εἶναι νὰ πωληθῇ, σὲ ἱκετεύω νὰ τὸν ἀγοράσῃς.

— Καὶ τί θὰ τὸν κάμῃς; κανὲν παιγνιδάκι, κανὲν ἄλογον ζύλινον; λέγει.

— Θέλω νὰ τὸν κάμω εὐτυχῇ! . .

Αὐτὸς ἦτο ὁ μέγας λόγος τοῦ παιδίου, ὅταν ἐζητεῖ παρὰ τοῦ πατρὸς της ν' ἀγοράσῃ μαῦρον.

«Ὁ Θωμᾶς λοιπὸν ἡγοράσθη παρὰ τοῦ Σαίν-Κλάρ, πρὸς κοινὴν εὐχαρίστησιν καὶ αὐτοῦ τοῦ Χαλέη ὅστις ἔκαμε χρυσὴ δουλειά, ὁ Θωμᾶς θὰ εἶναι ὁ ἡνίοχος τοῦ Σαίν-Κλάρ, καὶ ἰδίως τῆς Εὐας.

Ἀφικνεῖται μετ' αὐτῆς εἰς τὸ μέγαρον τῶν νέων κυρίων του, εἰς νέαν Ὀρλεανίαν. Ἡ μεθοδικὴ ὀφελία λαμβάνει κατοχὴν τῆς οἰκιακῆς διοικήσεως, πρὸς μεγίστην ἀνακούφισιν τῆς Κ. Σαίν-Κλάρ, ἥτις δὲν θὰ ἔχῃ πλέον τὴν ἐνόχλησιν τοῦ νὰ ἐγείρεται ἐκ τοῦ σοφᾶ της, καὶ παρακαλεῖ τὴν Εὐαν της, νὰ μὴ τὴν φιλήσῃ δυνατὰ, διὰ μὴ τῆς προξενήσῃ ἡμικρανίαν.

Ἡ Εὐα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς κατασπάζεται τὴν μαύρον Μάμμιν, πρὸς μέγιστον σκάνδαλον τῆς ὀφελίας. Ἐπειτα πράττει χειρότερα· κυριεύει τὸν Θωμᾶν, τὸν εὐτυχῇ σκλάβον της, καὶ ὑπάγει καὶ κἀθεται μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν αὐλὴν ἐπὶ θρόνον χλόης. Ἐκεῖ στολίζει δι' ἀνθέων ἕκαστον τῶν θηλυκοτήρων τοῦ Θωμᾶ μετ' ἱάσμα τοῦ Εὐέλπιδος Ἀκρωτηρίου καὶ ἀρμόζει περὶ τὸν λαιμόν του στέφανον ἐκ ῥόδων. Ἐπειτα, μειδιῶσα καὶ σερπετή. . . ἀναβαίνει ἐπὶ τῶν γονάτων τοῦ μαύρου, ὡς πτηνόν τι χειρόνθεος. Νέον σκάνδαλον διὰ τὴν ὀφελίαν, θεωμένην τὴν σκηνὴν ταύτην. Ἀλλ' ὁ Σαίν-Κλάρ, χαίρων ἐπὶ τῇ εὐτυχίᾳ τῆς θυγατρὸς του λέγει.

— Ἄφησέ την! . . διατί νὰ τὴν ἐμποδίσῃς, νὰ παίξῃ μετ' αὐτὸν μαῦρον τὸν ὁποῖον ἀγαπᾷ ὅστις τῆς ἔδωκε τὴν ζωὴν. Ἐπειτα, ὁ Θωμᾶς εἶναι συλλογὴ ὅλων τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν εἰςβλητοδωμένην εἰς μαῦρον μαροκύνον.

Ἀλλὰ, φεῦ! συμφορὰ δεινὴ ἀνέμενε καὶ τὸν Σαν-Κλάρ καὶ τὸν Θωμᾶν, Ἡ Εὐα, ἀγία ὥστε νὰ διαμείνῃ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐμμελε νὰ ἀναβῇ εἰς τὰ οὐράνια μετὰ τῶν ἀγγέλων. . . Νύκτιοι ἰδρωτῆς, αὐξήσεις ὑπέρμετρος, ἀτονία ταχίστη προσιδοποιοῦσι τὴν προσεχῇ τελευτὴν της. . . Γινώσκει τοῦτο καὶ αὐτὴ καὶ ἡ πεποίθησις αὐτῆς, α γλυκεῖα ὡς αἱ τελευταῖαι τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες» θλίβει τὴν καρδίαν της αὐχὶ δι' αὐτὴν ἀλλὰ διὰ τοὺς γονεῖς της καὶ τοὺς φίλους της. . .

— Μπάρμπα Θωμᾶ, λέγει ποτὲ αὐτὴ εἰς τὸν μαῦρόν της, μετὰ τινὰ τῶν τοῦ Εὐαγγελίου ἀνα-

γνώσεων, ἐννοῶ τέλος, διὰ τὸ Ἰησοῦς Χριστὸς ἠθέλησε ν' ἀποθάνῃ ὑπὲρ ὑμῶν . . . Ὅτε εἶδα τοὺς δυστυχεῖς δούλους, ἀλυσωδεμένους ἐπὶ τοῦ ἀμπλοίου, νὰ ἀναζητῶσι τὰς μητέρας των, τὰς συζύγους των, τὰ τέκνα των, ἀφ' ὧν τοὺς ἐχώρισαν διὰ τὰ τοὺς πωλήσαντες, ἠσθάνθη, ὅτι ἤθελα ν' ἀποθάνω ὑπὲρ αὐτῶν, ἐάν ὁ θάνατός μου ἤμπορούσε νὰ παύσῃ τὰ θάανάα των . . .

Καὶ μετὰ μίαν στιγμὴν, εὐρισκομένη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Σαὶν-Κλάρ, μένοντος ἐν ἐκστάσει ἐνώπιον τῆς οὐρανίας καλλονῆς τῆς θυγατρὸς του, — Πατέρα, τοῦ λέγει, μετ' ὀλίγον θὰ σὰς ἀρήσω, διὰ νὰ μὴν ἐπιστρέψω πλὴν . . . Ἰθὺλα πρὶν τῆς ἀναχωρήσεώς μου, ὅλοι οἱ μαῦροι νὰ γένωσιν ἐλεύθεροι καὶ εὐτυχεῖς ὡς σὺ, . . . Δὲν ὑπάρχει τρόπος ν' ἀπελευθερωθῶσιν οἱ δούλοι τῆς Ἀμερικῆς.

— Τὸ ζήτημα εἶναι μέγα καὶ τρομερὸν, τέκνον μου, τὸ σύστημά μας, θεσθαῖος εἶναι ἀξιώμετον . . . Ἰθὺλα, ὡς σὺ ἀγγελέ μου, νὰ καταργηθῇ ἡ δουλεία, ἀλλὰ δὲν γνωρίζω πῶς θὰ κατορθωθῇ . . .

— Ἀκούσε, πατέρα, εἶσαι ἀγαθός, καὶ λαλεῖς ὡς καλὸν βιβλίον . . . Δὲν δύνασαι νὰ περιέλθῃς τὰ κατὰστάματα καὶ νὰ παρακινήσῃς τοὺς κυρίους ν' ἀπελευθερώσωσι τοὺς μαῦρους των . . . Ἐγὼ, θὰ τὸ ἐκαίμην ἂν ἤμην πλεόν μεγάλη, καὶ ἂν ἐμνησκὰ ἐδῶ κάτω. Πρᾶξον τοῦτο χάριν ἐμοῦ, πατέρα μου, ὅταν ἀποθάνω ! . . .

— Εὖα ! μέ πικραίνης . . . Ὁ ἄζης . . . σὺ εἶσαι τὸ μόνον ἀγαθὸν μου ἐπὶ τῆς γῆς.

— Τὰ τέκνα τῶν μαῦρων εἶναι καὶ αὐτὰ τὸ μόνον ἀγαθὸν των . Τ' ἀγαποῦν ὡς μετ' ἀγαπᾷς καὶ σὺ . . . Ὁ Θωμᾶς καὶ ἡ Μάμμα κλαίουν ὡς οἱ ὁμιλοῦσι περὶ τῶν οἰκογενειῶν των . . . Δὲν εἶναι φορικτὸν νὰ ᾔναι χωρισμένοι ἀπὸ αὐτάς ! . . .

— Ἐλα ! μὴ θλίβεσαι ! ζήσε δι' ἐμέ, ἔσο εὐτυχής, καὶ θὰ κάμω ὅ, τι θέλεις . . .

— Ὑποσχέσουμαι, πατέρα, ὅτι ὁ Θωμᾶς θὰ λάβῃ τὴν ἐλευθερίαν του ἀμέσως ὅπου . . . ἀμέσως ὅπου δὲν θὰ ὑπάρχω . . .

— Ναί, ναί τέκνον μου ! ἀλλὰ θὰ μείνῃς διὰ νὰ τὸν ἐλευθερώσῃς σὺ ἡ ἴδια, εἶπεν ὁ Σαὶν-Κλάρ καταβεβλημένος ἐκ τῆς λύπης . . .

— Καλέ μου παπάκα ! θέλεις νὰ κάμωμεν μαζὴ τὸ ταξίδι ; . . .

— Ποῦ ; ἀγάπη μου ; . . .

— Ἐκεῖ ἐπάνω, εἰς τὴν γῆν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης . . .

Ὁ Σαὶν-Κλάρ τὴν θλίβει εἰς τὰς ἀγκάλας του, ἀλλὰ νὰ τῆς ἀπαντήσῃ δὲν τοῖμα . . .

— Ἐλα, εἴμεθα σύμφωνοι, θὰ ἔλθῃς νὰ μετ' εὖρης . . .

Ὁ πατὴρ μεταφέρει τὴν θυγατέρα του εἰς τὸ δωμάτιόν του, κατακλίνει αὐτὴν καίουσαν καὶ πυρέσσουσαν, τὴν κουνεῖ θεώμενος τὰ κάθυγρα ὁμμάτια τῆς, καὶ φάλλει διὰ διατεκομένης φωνῆς ἵνα τὴν ἀποκοιμήσῃ . . .

(ἀκολουθεῖ).

ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΡΩΜΑΙΟΙ.

Σκέψεις Σατωβριάνδου

Ἐκτὴς ἀπὸ Παρισίων εἰς Ἱεροσόλυμα περιήγησός αὐτοῦ.

Ὅ,τι καὶ ἂν λέγῃ εἰς τῶν εὐφροσυνῶν συγγραφέων τῆς ἀρχαιότητος, προσπαθὼν νὰ ἐλαττώσῃ τὴν δόξαν τῶν Ἑλλήνων, ἡ ἀρχικὴ λαμπρότης τῆς ιστορίας αὐτῶν δὲν πηγάζει ἐκ τῆς εὐφυΐας καὶ τῆς τέχνης τῶν γραφάντων αὐτὴν ἀνδρῶν. Δυνάμεθα εἰδέναι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐφ' ἅπαντος τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους νὰ μὴ ὁμολογήσωμεν ὅτι πολλάκις ὑπερ-ἀνθρώπους παρουσιάζει δυνάμεις ; Ἐνίοτε βλέπομεν λαὸν ὁλόκληρον ἔχοντα τὴν γενναιοφροσύνην τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Ἀριστείδου. Ἦθελεν ἄραγε ἀρνηθῇ ὁ Σαλλούστιος ὅτι ὁ Μαραθὼν, αἱ Θερμοπύλαι, ἡ Σαλαμίς, αἱ Πλαταιαί, ἡ Μυκάλη, ἡ κατάδασις τῶν Μυρίων καὶ τοιαῦτα ἄλλα κατορθώματα ἐν αὐτοῖς τῆς Ἑλλάδος τοῖς κόλποις διαπραχθέντα κατὰ τοὺς ἐμφυλίου πολέμους τῆς, δὲν εἶναι ἀνώτερα τῶν ἐπαίνων οὗς τοῖς ἀπένειμον οἱ ἱστορικοὶ ; Οἱ Ρωμαῖοι μόνον διὰ τῶν ἰδίων Ἑλλήνων κατώρθωσαν νὰ νικήσωσι τοὺς Ἕλληνας ; Ἄλλὰ ποῖα ἄραγε ἤθελεν εἶσθαι ἡ τύχη τῶν κατακτητῶν τούτων, ἐάν ἀντὶ νὰ φέρωσι τὸν πόλεμον κατὰ τῆς ὑπὸ μυρίων ἐλαττωμάτων διασφαρείσης Ἑλλάδος καὶ ὑπὸ τοῦ ἐμφυλίου ἔχθους καὶ τῶν διχονοιῶν ἐξησθενημένης, εὕρισκον τοὺς στρατιῶτας, τοὺς ἡγεμόνας, τοὺς ἄρχοντας τοὺς πολῖτας ἐκείνους οἵτινες ἐθριάμβευσαν κατὰ τῶν στρατῶν τοῦ Ξέρξου ; Ἡ ἀνδρία ἤθελεν ἀντι-παραταχθῇ κατὰ τῆς ἀνδρίας, ἡ πειθαρχία κατὰ τῆς πειθαρχίας, ἡ ἐγκράτεια κατὰ τῆς ἐγκρατείας, ὁ ἔρω, τῆς ἐλευθερίας, τῆς πατρίδος καὶ τῆς δόξης, κατὰ τοῦ ἔρωτος τῆς ἐλευθερίας, τῆς πατρίδος καὶ τῆς δόξης.

Ὡς ὅπως ἰδιαίτερον ἐπαινον ἔχει ἡ Ἑλλὰς ὅτι παρῆξε τοὺς μεγίστους ἀνδρας, τῶν ὁποίων τὴν μνήμην ὀρέλλει νὰ διατηρῇ ἡ ἱστορία. Καὶ δὲν ἐξαίρω οὔτε αὐτὸ τὸ Ῥωμαϊκὸν πολιτεῦμα τὸ τόσῳ ἐπιτήδειον νὰ ὑπεκαλῇ τὰ πνεύματα, νὰ ὑποκινή τὴν Εὐφύειαν, καὶ νὰ προάγῃ αὐτὴν καθ' ὅλην τὴν λαμπρότητα ; Τί ἤθελεν ἀντιτάξῃ ἡ Ῥώμη εἰς τὸν Λυκούργον, τὸν Θεμιστοκλέα, τὸν Κίμωνα, τὸν Ἐπαμεινώναν κ.λ. ; Δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι τῶν Ῥωμαίων τὸ μεγαλεῖον εἶναι ἔργον ἀπάσης τῆς Δημοκρατίας. Οὐδεὶς Ῥωμαῖος ἐγείρεται ὑπεράνω τοῦ αἰῶνος του καὶ τῆς σοφίας τοῦ κράτους, ὅπως διάφορον λάβῃ ἀνάπτυξιν, καὶ νέαν δώσῃ ὠθησιν εἰς αὐτό. Οὐδεὶς Ῥωμαῖος εἶναι σοφὸς μέγας, ἔκ- τῆς σοφίας καὶ ἀνδρίας τοῦ πολιτευματος τὴν τετ- τριμμένην ἀκολουθεῖ ὁδόν καὶ ὁ μέγιστος τῶν ἀνδρῶν αὐτῆς ὀλίγα βήματα μόνον προσδεύει τῶν ἄλλων. Ἐν Ἑλλάδι βλέπω ἐξ ἐναντίας νῆας με- γάλους, ἰσχυροὺς, δημιουργικοὺς, ἐγκαταλείποντας τὰ τετριμμένα, προσφέροντας ἑαυτοὺς εἰς τὰς δια- φόρους τῆς πατρίδος τῶν ἀνάγκας, ἐάν ὁδὸν δια- χαράττοντας, καὶ οἵτινες τέλος, διορῶντες τὸ μέλ-